

Een succesvol zwerfvuilbeleid

Een gemeentebestuur staat dicht bij de bevolking. Daardoor wordt het direct geconfronteerd met klachten over (kleine) vormen van overlast, zoals zwerfvuil, sluikstorten of hondenpoep. Hoe kan je als gemeente zorgen voor een succesvol zwerfvuilbeleid?

1. Zwerfvuil in kaart brengen

Voor je een probleem aanpakt, moet je de omvang, locatie en oorsprong ervan duidelijk in kaart brengen. Daarvoor kan je onderstaande tool gebruiken:

NETHEIDSBAROMETER

De netheidsbarometer is een eenvoudig management- en meetinstrument dat je gebruikt om de netheid van de gemeente in kaart te brengen. Daarin neem je zowel zwerfvuil, sluikstorten, als andere vervuilingen zoals [graffiti](#) mee. Zo kan je de effecten van beleidsmaatregelen meten.

QUICKSCAN

De Quicksan is een vragenlijst van Mooimakers die alle verantwoordelijken voor de openbare netheid in een lokaal bestuur samen kunnen invullen. Daarin wordt de beleidscyclus opgedeeld in vijf stappen: analyse, organisatie, uitvoering, monitoring/evaluatie en bijsturing. Ook komen de 5 pijlers van een geïntegreerd zwerfvuilbeleid aan bod. Het resultaat geeft aan wat de gemeente nog beter kan doen.

Voor meer informatie kan je mailen naar info@mooimakers.be.

2. Hoe los ik het probleem op?

Een beleid rond netheid heeft het meeste kans op slagen als het volgende vijf pijlers geïntegreerd aanpakt:

- infrastructuur
- omgeving
- sensibilisering/communicatie
- participatie
- handhaving

Dit beleid is gebaseerd op de inzichten uit de studie 'sociologische, psychologische en ander motivatoren naar zwerfvuilgedrag'.

Wil je zelf ook een integraal beleid rond zwerfvuil en sluikstorten in je gemeente uitbouwen? Informeer je dan over de [coachingtrajecten van Mooimakers](#). Wij geven je een financieel steuntje in de rug en zorgen voor begeleiding.

INFRASTRUCTUUR

Infrastructuur is de basis van je beleid op twee aspecten: de plaatsing en lediging [straatvuilnisbakken](#), en het vegen van het openbaar domein.

Enkele vuistregels voor de plaatsing van straatvuilnisbakken:

- Plaats straatvuilnisbakken enkel waar er afval van out of home consumptie vrij komt.
- Zorg ervoor dat de vuilnisbakken
 - o op een logische plaats staan,
 - o goed zichtbaar zijn,
 - o voldoende capaciteit hebben en tijdig worden geledigd,
 - o makkelijk te ledigen en netjes en handig voor de gebruiker zijn.

Op openbaar domein ligt vaak zwerfvuil. Veegacties voorkomen dat de gemeente er vuil uit ziet en dat het afval schade veroorzaakt. Er zijn verschillende manieren om openbaar domein te veegen (manueel of machinaal).

Zorg voor de juiste veegtechniek, aangepast aan de ondergrond en de locatie. Veeg wanneer het nodig is, bijvoorbeeld door rekening te houden met de seizoenen.

OMGEVING

De inrichting, netheid, sociale controle en beleving van de omgeving bepaalt of zwerfvuilgedrag wordt bevorderd of afgeremd. Zo zullen verborgen hoekjes ideaal zijn om anoniem sluikestorten achter te laten. Verlichting gaat dit dan weer tegen. Een omgeving waarin iemand het gevoel heeft dat deze 'geclaimd' wordt door eigenaars zoals buurtvrijwilligers, handelaars... zal ook minder gevoelig zijn voor inbreuken op de openbare netheid.

[Lees meer over hoe de omgeving zwerfvuil en sluikestorten kan tegengaan.](#)

SENSIBILISERING EN COMMUNICATIE

Communicatie is belangrijk om:

- duidelijk te maken dat zwerfvuil achterlaten niet maatschappelijk aanvaard is,
- de juiste norm rond het achterlaten van zwerfvuil en sluikestorten te stellen.

Op die manier draag je op termijn bij aan een mentaliteits- en gedragsverandering.

Er zijn 2 belangrijke types communicatie:

- Algemene communicatie is belangrijk om het beleid te verduidelijken, achtergrondinformatie te geven, de aanpak door de gemeente mee te geven.
- Doelplaatsgerichte communicatie gebeurt op plaatsen waar misbruik voorkomt. Daar communiceer je gericht over het juiste gedrag naar de gebruikers van deze plaats.

[Lees meer over communicatie en zwerfvuil.](#)

Mooimakers maakt voor de opmaak van de communicatie gebruik van de inzichten van de gedragsbeïnvloeding. Gedragsonderzoek leert ons dat mensen niet altijd rationeel handelen, maar zich laten beïnvloeden door het beeld van de omgeving, sociale controle en het voorbeeld van anderen.

PARTICIPATIE

Betrek inwoners, organisaties, lokale bedrijven en andere partners bij het realiseren en behouden van netheid in de publieke ruimte. Alleen zo zal iedereen zich betrokken voelen en wordt je beleid gedragen door alle betrokkenen.

[Lees hier meer over opruimacties voor de buurt en vrijwilligers.](#)

HANDHAVING

De meeste mensen stellen het juiste gedrag, maar er zijn altijd overtreders. Bevestig het gedrag van de meerderheid door overtreders het signaal te geven dat misbruik niet kan (controles en boetes).

INTERNE COÖRDINATIE

Zwerfvuil belangt meerdere diensten aan binnen en buiten de gemeente. Richt een dienstoverschrijdende werkgroep op en betrek alle diensten die met zwerfvuil in aanraking komen, zoals de reinigingsdienst, communicatie, meldpunt, handhavers.... Ook partners buiten de gemeente, zoals medewerkers van de intercommunale en de lokale politie hebben hier een plaats.

Volg met de werkgroep de maatregelen van het zwerfvuilbeleid samen op. Zo wordt de impact van elke dienst duidelijk.

Voor bepaalde doelplaatsen, zoals scholen of uitgaansbuurten kan ook overleg met betrokken partijen worden gepleegd. Zo kunnen duidelijke afspraken gemaakt worden wie welke rol opneemt.

Vijfpijlerproject in Diest

De stad Diest pakte de laatste jaren het zwerfvuilprobleem aan dankzij een integraal vijfpijlerbeleid.

- Met behulp van de Netheidsbarometer wordt in Diest vier keer per jaar gemeten hoe 'net' de stad is. In totaal worden er op 16 verschillende plaatsen metingen uitgevoerd aan de hand van meetbladen.
- Het hele vuilnisbakkenplan van de stad werd herdacht.
- Bewoners konden intekenen op het netheidscharter en zo vrijwillig hun steentje bijdragen aan het zwerfvuilbeleid.
- Secundaire [scholen](#) konden voorstellen indienen om de vuilnisbakken aantrekkelijker te maken voor jongeren . Het winnende ontwerp werd door de gemeentediensten in de buurt van de scholen opgesteld. De leerlingen werden bovendien uitgenodigd voor een theatervoorstelling rond zwerfvuil.
- Tijdens een sensibiliseringsactie op de wekelijkse markt konden voorbijgangers raden hoeveel kilo afval er na de markt werd verzameld. Deelnemers kregen een gratis herbruikbare tas. Marktkramers kregen tips van de duurzaamheidsambtenaar om afval te vermijden.

Ondertussen richtte de stad samen met betrokken diensten een stuurgroep op om zwerfvuil onder de aandacht te blijven houden en om samenwerking en overleg te bevorderen.